

 MAŁOPOLSKA

Wsparcie dzienne dla rodzin w województwie małopolskim

Badanie małopolskich
placówek wsparcia
dziennego

Streszczenie

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Polityki Regionalnej

STRESZCZENIE

Informacje ogólne

- 1 **Placówka wsparcia dziennego (PWD)** – to jednostka organizacyjna wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, o której mowa w *Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, która nieodpłatnie udziela wsparcia rodzinie poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem. Pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego jest dobrowolny, chyba że zostanie ono do niej skierowane przez sąd.
- 2 **Placówki wsparcia dziennego mogą prowadzić:**
 - gmina lub powiat,
 - podmioty, którym gmina lub powiat zleciły prowadzenie tego typu placówek,
 - podmioty, które uzyskały zezwolenie od wójta lub starosty na prowadzenie placówki wsparcia dziennego.
- 3 **Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:**
 - opiekuńczej,
 - specjalistycznej,
 - pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę,
 - łączone formy.
- 4 **Różne instytucje publiczne dysponują danymi na temat liczby i działań PWD w Małopolsce.** W raporcie uwzględniono dane z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie (ROPS) oraz Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (MUW). Poszczególne instytucje wykorzystują różne metodologie zbierania danych, co powoduje, że zakresy baz danych różnią się między sobą i nie mogą być w pełni stosowane wymiennie, i tak:
 - najwyższą liczbę placówek wsparcia dziennego na terenie województwa małopolskiego oszacował **Główny Urząd Statystyczny**, wg którego w Małopolsce w 2015 r. było **225 PWD** (7 miejsce w kraju), dysponujących **7 744 miejscami dla podopiecznych**, z których skorzystało **7 372 podopiecznych**;
 - **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie** na podstawie danych z badania pn. *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej* za rok 2015, którym objęto wszystkie małopolskie ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie, oszacował, iż w Małopolsce jest **130 PWD** dysponujących **5 418 miejscami**, z których skorzystało **5 530 podopiecznych**¹;

1 Internetowy Obserwator Statystyk Społecznych, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, <http://www.obserwator.rops.krakow.pl/>, dostęp: 29.08.2016 r.

- ze względu na dostępność danych kontaktowych do PWD, przeprowadzone przez Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego (MORR) badanie bazowało na wykazie placówek sporządzonym przez MUW w Krakowie. Według danych z rejestru MUW (stan na 30 kwietnia 2016 r.), w województwie małopolskim **121 placówek wsparcia dziennego** działało **na terenie 21 powiatów** (za wyjątkiem powiatu tatrzańskiego) i 61 gmin. **Najwięcej** ich było w **Krakowie** (34 PWD) i Tarnowie (9 PWD) oraz w powiatach: tarnowskim, oświęcimskim i wielickim (po 8 PWD). Najmniej placówek (po 1 PWD), działało na terenie powiatów: limanowskiego, proszowickiego oraz Nowego Sącza.
- 5 W badaniu ankietowym MORR wzięło udział **89 PWD, ze 121 PWD z wykazu MUW, z 20 powiatów i 51 gmin**. Ankieta nie została wypełniona przez 32 placówki z 10 gmin (36,0%). Kolejnym z etapów badania było rozdystrybuowanie kwestionariuszy wśród podopiecznych PWD, udało się zebrać 757 ankiet wypełnionych przez młodzież z 39 PWD. Ostatnim etapem badania były wywiady pogłębione i grupowe z kierownikami wybranych placówek wsparcia dziennego oraz przedstawicielami instytucji z ich otoczenia.

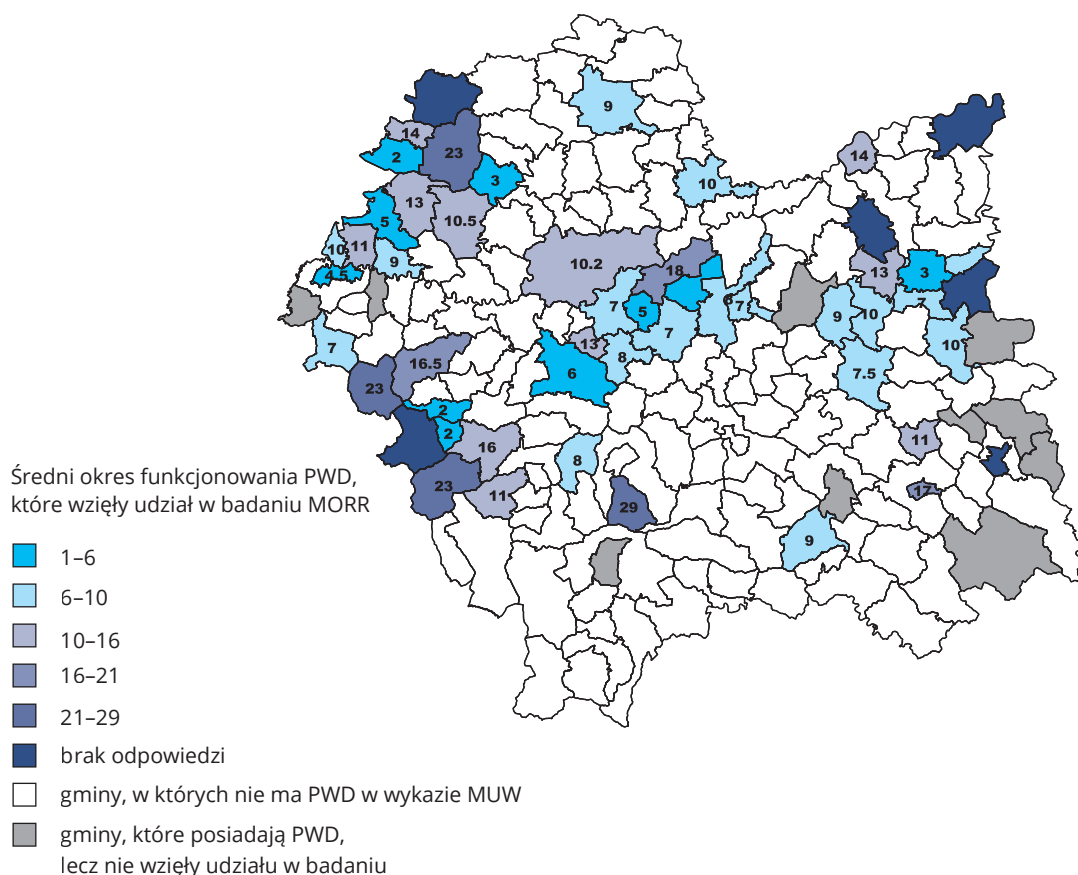
Sytuacja placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim

- 6 Wyniki wszystkich części badania dowodzą, iż obserwuje się **dużą potrzebę funkcjonowania placówek wsparcia dziennego**, ponieważ odgrywają bardzo ważną rolę w procesie organizowania wsparcia dla rodzin. W grupie badanych dzieci i młodzieży, korzystających z ich usług, **95,1% poleciłoby je swoim rówieśnikom**.
- 7 **W Małopolsce zaobserwowano nierównomierny rozkład terytorialny PWD** – są gminy i powiaty, w których działa stosunkowo dużo placówek, a są również takie, w których jest ich niewiele lub nie występują wcale. Zapotrzebowanie na dodatkowe PWD w sumie zgłosiły placówki z 14 gmin (21,3% ankietowanych PWD), natomiast respondenci z 59,6% PWD twierdzą, że ich placówka nie obejmuje wsparciem wszystkich potrzebujących dzieci i młodzieży na terenie swojej działalności. Ponadto **68,8% badanych podopiecznych wskazało, iż zna osoby, którym by poleciło skorzystanie z oferty PWD**.
- 8 **Ogólna sytuacja PWD w województwie małopolskim jest bardzo zróżnicowana, co jednocześnie wpływa na jakość oferowanego wsparcia podopiecznym i ich rodzinom w poszczególnych częściach Małopolski**. Jedną z przyczyn dużego zróżnicowania wśród PWD jest brak ramowych standardów ich pracy – *Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, na mocy której działają tego typu podmioty, pozostawia dużą dowolność w zakresie organizacji pracy, tworzenia oferty czy też sposobu funkcjonowania.
- 9 W Małopolsce **dominują** placówki o charakterze **opiekuńczym** (77,7% PWD w rejestrze MUW). Zdaniem respondentów, w regionie jest zbyt mało placówek o **specjalistycznym profilu działalności, oferujących m.in. profesjonalną pomoc terapeutyczną i logopedyczną dla podopiecznych i ich rodzin**, w stosunku do obserwowanego zapotrzebowania. Tylko prawie co piąta placówka wykazana w rejestrze wojewody posiada taki profil. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że tego typu PWD są znacznie droższe w prowadzeniu swojej działalności. Ponadto w województwie małopolskim niepopularne są placówki prowadzące pracę podwórkową lub łączące różne formy aktywności (4 PWD w rejestrze wojewody).

-
- 1 0** Zdaniem respondentów badania jakościowego, najczęstszymi powodami niedoboru placówek wsparcia dziennego na terenie ich gmin/powiatów są: **brak zainteresowania ze strony lokalnych władz, ograniczenia finansowe, niedobory kadrowe oraz brak odpowiednich lokali.**
- 1 1** Ze względu na brak rzetelnych danych **trudno jest oszacować realne zapotrzebowanie na usługi placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim. Ponad 76% badanych PWD nie sprawdza tego na potrzeby bieżącej działalności.** W wyniku rozmów z respondentami uzyskano pewne sugestie odnośnie działań, które mogą być przydatne w ramach oceny potencjalnego popytu:
- analiza wykazu małopolskich placówek wsparcia dziennego, szczególnie pod kątem ich braków lub niedostatecznej ilości na terenie poszczególnych gmin i powiatów,
 - analiza powszechnie dostępnych danych demograficznych na terenie gmin i powiatów,
 - analiza list rezerwowych działających placówek wsparcia dziennego,
 - przeprowadzenie wywiadów środowiskowych z asystentami rodzinnymi, pedagogami i psychologami szkolnymi oraz innymi osobami pracującymi na co dzień z potencjalnymi podopiecznymi placówek wsparcia dziennego.
- 1 2** Sytuacja finansowa placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim jest bardzo zróżnicowana. W regionie funkcjonują zarówno bardzo zasobne placówki, jak i te borykające się z problemami finansowymi. Średnia wysokość budżetu PWD w 2015 r. w przeliczeniu na jedno miejsce statutowe wyniosła ok. **3,7 tys. zł**, jednak wartości w badanej grupie wahały się od 700 zł do 29,1 tys. zł. **Najwięcej PWD (44,1%) dysponowało rocznym budżetem do 100 tys. zł.** Placówki o profilu opiekuńczym miały średnio niższy budżet (ok. 119 tys. zł) niż te, które prowadziły pozostałe formy działalności (ok. 310 tys. zł).
- 1 3** Najczęściej małopolskie PWD były prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego – 43,8% oraz organizacje pozarządowe – 42,7%. **Podstawowym źródłem dochodów ankietowanych PWD były fundusze pozyskane od jednostek samorządu terytorialnego – dla 52,3% z nich w 2015 r. były one jedynym dochodem.** Pozostałe placówki najczęściej łączyły różne formy dofinansowania, z których najpopularniejsze były fundusze z darowizn (27,9% PWD), środków prywatnych (10,5% PWD) i zbiórek publicznych (9,3% PWD). **Większość placówek prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego posiadała dochody głównie z publicznego źródła**, z których tylko 39,1% pozyskiwało dodatkowo fundusze z innych źródeł. Z kolei **znaczna większość – 80,0% PWD prowadzonych przez inne podmioty** niż jednostki samorządu terytorialnego (tj. organizacje pozarządowe i kościelne oraz osoby prawne) **miała bardziej zdywersyfikowane źródła dochodów.**
- 1 4** Małopolskie placówki wsparcia dziennego mają **duże doświadczenie w organizowaniu wsparcia dziennego – średnia długość funkcjonowania PWD wyniosła 15,5 roku.** Spośród ankietowanych placówek 9 z nich (12,2%) wykazało ponad 20-letni staż działalności, a najdłuższy staż – 31 lat istnienia – wykazała placówka funkcjonująca od 1985 roku w Krakowie.

Mapa 1.

Średnia długość funkcjonowania małopolskich PWD w 2015 r.

N = 89 PWD

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania MORR

- 1 5** Małopolskie PWD organizowały zajęcia specjalistyczne, spośród których **najbardziej popularne** były zajęcia **kompensacyjne** (w 64,0% PWD) oraz **socjoterapia** (w 57,3% PWD). Najmniejszą popularnością, w grupie badanych placówek, cieszyły się zajęcia logopedyczne, jednocześnie, **46,1%** respondentów wykazało **zapotrzebowanie na nowe zajęcia** dla podopiecznych w swoich placówkach, w tym w szczególności na zajęcia logopedyczne. Najczęstszą barierą wzbogacania oferty zajęć są niedobory kadrowe i brak funduszy.

Korzystający z oferty badanych placówek wsparcia dziennego

- 1 6** Dobrą praktyką jest przeprowadzanie diagnozy wśród swoich podopiecznych oraz monitoring ich sytuacji rodzinnej, aby w jak najlepszy sposób dostosować oferowane wsparcie do realnych potrzeb. **Jednak w ponad 30% placówek nie sporządzano takich ocen dla swoich podopiecznych**, z czego 17,1% przymierzało się do wdrożenia takich działań w przyszłości.
- 1 7** Wyniki badania jakościowego potwierdzają, iż podopieczni placówek wsparcia dziennego są najczęściej zaniedbani pod względem wychowawczym, a ich potrzeby nie są w pełni

zaspakajane przez rodziców/opiekunów prawnych. Rodziny korzystające z pomocy placówek wsparcia dziennego często borykają się z licznymi problemami, z których najczęstsze to: ubóstwo powiązane z bezrobociem, uzależnienia, w tym szczególnie alkoholizm, niewystarczające kompetencje wychowawcze i stosowanie przemocy oraz ogólna wyuczona niezaradność życiowa. Prawie we wszystkich badanych PWD **podopieczni potrzebują pomocy w ramach nauki w szkole oraz w budowaniu pozytywnych relacji ze swoimi rówieśnikami**, na co wskazało ponad **90% ankietowanych PWD**.

- 1 8 Wyniki badań pokazują, że małopolskim PWD zależy na organizacji współpracy z **rodzicami i opiekunami**. **Systemową organizację współpracy wskazało 73,0% badanych placówek**. Wykształciły się **trzy różne modele współpracy** z rodzicami podopiecznych: działania terapeutyczne, pedagogizacja i edukacja psychologiczna oraz podejmowanie licznych działań animacyjnych i integracyjnych.

Kadra badanych placówek wsparcia dziennego

- 1 9 Wszystkie z 89 badanych placówek zatrudniało w sumie **517 pracowników**, wśród których najwięcej było: wychowawców (43,4%) oraz kierowników pełniących funkcję wychowawcy (11,9%). Wśród pozostałych profesji było: 9,1% pedagogów, 6,0% psychologów oraz 2,9% osób prowadzących terapię. Ponadto w 2015 r. ponad połowa placówek korzystała ze **wsparcia wolontariuszy**, którzy w sumie stanowili ok. 25% pracującego personelu. Wolontariat był jednak znacznie bardziej popularny w grupie placówek prowadzonych przez inne podmioty niż te będące w gestii jednostek samorządu terytorialnego (w 64,5% takich PWD).
- 2 0 **Rodzaj działalności** placówki wsparcia dziennego (specjalistyczna lub opiekuńcza) **ma znaczenie w kwestii zatrudniania specjalistów** (tj. psychologów, pedagogów, terapeutów). W 2015 r. znacznie większy odsetek placówek o specjalistycznym charakterze zatrudniało przedstawicieli tych profesji: 59,1% PWD – psychologów, 50,0% PWD – pedagogów oraz 31,8% PWD – terapeutów.
- 2 1 Szacuje się, że w grupie ankietowanych PWD **brakuje ok. 62 specjalistów**, w tym: 25 wychowawców, 15 psychologów, 7 pedagogów, 7 logopedów, 7 terapeutów oraz 1 opiekuna do dzieci. Najczęstszą przyczyną braków kadrowych są niewystarczające środki finansowe w placówkach (57,9% odpowiedzi), niskie płace (28,1% odpowiedzi) oraz brak warunków lokalowych na pracę danego specjalisty (8,8% odpowiedzi).
- 2 2 Większość małopolskich placówek wsparcia dziennego (66,3%) **wspierało rozwój** swoich pracowników. Najczęściej odbywało się to poprzez delegowanie ich na spotkania lub konferencje (46,1% PWD), organizację szkoleń (30,3% PWD) oraz spotkania z ekspertami (21,3% PWD). Ponadto jest duże zapotrzebowanie na doszkalanie kadr, **w największym stopniu w zakresie metod pracy z rodziną oraz indywidualnej pracy z dzieckiem**.
- 2 3 Najczęściej ankietowane placówki **współpracowały** z: instytucjami oświaty (87,6% odpowiedzi) oraz pomocy społecznej (88,8% odpowiedzi). Nawiązana współpraca polegała głównie na wspólnej wymianie informacji o poszczególnych podopiecznych i ich rodzinach, udzielaniu wzajemnego wsparcia w pracy z dziećmi i młodzieżą oraz organizacji wspólnych imprez integracyjnych.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

Egzemplarz bezpłatny

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

